

Deniz'in SIFIR ATIK Kitabı

ARKADAŞIMIZ DÜNYA İÇİN ATIKLARIMIZI SIFIRLAYALIM KİTAPÇIĞI

Sıfır atık yaşam biçimini okulda ve evde nasıl deneyimleyebiliriz?

Hazırlayan: Sima Özkan
Resimleyen: Zeynep Özatalay

Çevre sorumluluğunuzu düşünerek
lütfen gerekmedikçe çıktı almayınız.

Etkinlik İçeriği

Yazarın, çocuklara yönelttiği **“Neden sıfır atık?”** sorusu etrafında şekillenen etkinliklerin içeriği, hedef kitleye ve etkinliğin sınıf bazlı veya konferans salonunda düzenlenmesine göre değişiklik göstermektedir. Eğitimcilerin değerlendirmesine sunulan aktivite “Atıklarımızı Sıfırlayalım” kitapçığındaki etkinliklerin kullanımı yine eğitimcilerin takdirine göre belirlenecektir. Yazarın aktivite çalışmaları şu şekildedir:

Deniz ve Okyanus Ekosistemleri, Su Kaynaklarımızı Korumak için Sıfır Atık:

“Denizlerimizde ve okyanuslarımızda ne kadar çöp var? Deniz canlıları atıklarımızdan nasıl etkileniyor? Denizleri, okyanusları ve tatlı su kaynaklarımızı nasıl koruyabiliriz?” soruları üzerinden ilerleyen sunumun ve Türkiye’nin dört denizinden toplanan örnek atıkların incelenmesi ardından eğitimciler dilerse sınıflarda atık malzemeleri kullanarak oluşturulan posterlerle atık farkındalığı yaratma çalışması.

İklim Değişikliği için Sıfır Atık:

“Ekolojik ayak izimiz kaç numara? Ekolojik ayak izi nedir? Ekolojik ayak izimizi küçültmek için neler yapmalıyız? İklim değişikliği nedir? İklim değişikliğinin insan kaynaklı nedenleri nelerdir?” soruları üzerinden ilerleyen sunumun ardından eğitimciler dilerse sınıflarda iklim değişikliği ve sıfır atık konusu hakkında çizgi öykü yazma ve resimleme çalışması.

Biyoçeşitliliğin Korunması için Sıfır Atık:

“Nesli tükenme tehlikesi altındaki canlılar atıklarımızdan nasıl etkileniyor? Biyoçeşitliliğin korunması için atıklarımıza nasıl sahip çıkmalıyız? Dünya çapındaki kâğıt üretimi nesli tehlike altındaki canlıların yaşam alanlarını nasıl tehdit ediyor? Toprağı ve suyu zehirleyen atıklar, başka canlıların yaşam alanına nasıl zarar veriyor? Biyoçeşitliliği korumak için biz neler yapabiliriz?” soruları üzerinden ilerleyen sunumun ardından eğitimciler dilerse sınıflarda biyoçeşitliliğin korunması için atıkları kullanarak sanat çalışması yapıyoruz ve nesli tehlike altındaki ya da nesli tükenmiş canlıların küçük heykellerini oluşturuyoruz.

Deniz ve Okyanus Ekosistemleri için Sıfır Atık:

- Marmara, Ege ve Akdeniz kıyılarındaki kumsallarda, sadece beş adım atarak bulduğum ve bir kutu içerisinde sergilediğim atıklarla çöplerimiz nereye gidiyor sorgulaması
- Denizlerimizde ne kadar çöp var?
- Deniz canlıları atıklarımızdan nasıl etkileniyor?
- Görünmez tehlike: Mikroplastik kirliliği nedir?
- Denizlerimizdeki plastik kirliliği bizim sağlığımızı nasıl etkiliyor?
- Okyanuslardaki atık adaları ve zarar gören okyanus ekosistemleri, mercan resifleri
- Denizler ve okyanuslar için atıklarımızı nasıl sıfırlayabiliriz?
- Bizim için küçük, Dünya için büyük olan adımlar nelerdir?
- Her öğrenci için “ATIK SIFIRLAMA TABLOSU” ya da “BİR AYDA ATIKLARA KAFA TUTUN FORMU”

İklim Değişikliği için Sıfır Atık:

- Senin ekolojik ayak izi kaç numara? Tüm öğrenciler bireysel olarak ekolojik ayak izi testini yapıyor ve sonrasında cevaplarını puanlayarak kendi ayak izini ölçüyor.
- Ekolojik ayak izi nedir?
- Ekolojik ayak izimizi küçültmek için neler yapmalıyız?
- Siz “Arkadaşınız Dünya’yı” korumak için hangi doğa dostu uygulamaları yapıyorsunuz?
- Evde neler yapabilirsiniz?
- İklim değişikliği nedir?
- İklim değişikliğinin insan kaynaklı nedenleri nelerdir?
- İklim değişikliği ve sıfır atık arasındaki bağlantı nedir?
- İklim değişikliğinin sonuçları nelerdir?
- Dünya Kazak Günü! (Şubat ayının ilk perşembesi)
- *Sınıf etkinliği için iklim değişikliği çizgi öykü yazma & resimleme çalışması, farkındalığı artırmak için okul panosunda sergileme.*

Sıfır Yok Oluş için Sıfır Atık:

- Doğadaki dengenin bozulmasına neden olan en büyük etken atıklardır. Toprağı ve suyu zehirleyen atıklar, başka canlıların yaşam alanına da zarar verir.
- Sıfır Yok Oluş nedir?
- Sıfır Atık ve Sıfır Yok Oluş arasındaki bağlantı nedir?
- Biyoçeşitliliğin korunması, biyoçeşitliliği korumak için biz neler yapabiliriz?
- Tatlı su kaynaklarının korunması, su kirliliği
- Nesli tükenme tehlikesindeki canlılar atıklarımızdan nasıl etkileniyor?

Atölye İçeriği

Sıfır Atık ve Kompost Atölyeleri:

“Atıkları sıfırlamanın bir yöntemi olarak kompost! (Soso’nun Kompost Kitabı) Hangi atıklarımız geridönüşüme uygun, hangi atıklarımızla kompost yapabiliriz?” sunumu ve ardından iki atölyeden biri:

- Mikro canlılarla kompost deneyi: Kilitli sandviç poşetinde soğuk kompost hazırlanması
- Sınıf ya da okul için solucanlı kompost sisteminin kurulması (vermikompost). Kutuda, saksıda ya da kavanozda. (Bkz. Soso’nun Gözlem ve Deney kitapçığı)

Geridönüşüm ve Sıfır Atık Atölyesi: *Sınıf etkinliğidir.*

Daha çok okul öncesi 4 ve 5 yaş grubuyla uygulanan bu atölye çalışması sonucunda çocuklar geridönüşümün amacını, önemini ve hangi malzemelerin geridönüşümle kazandırılabilirliğini öğrenir; çöp ve geridönüştürülebilir malzeme ayrımını yapabilir; geridönüştürülen tüm atıkları sınıflandırabilirler. Atık koliler ve gerçek geridönüştürülebilir atıklarla sınıfın geridönüşüm köşesi oluşturulur. Kâğıt tüketiminin azaltılmasının önemi üzerinde durulur ve geridönüşüm üzerinden sıfır atık konusuna giriş yapılır.

Sıfır Atık ve İleri Dönüşüm Atölyeleri: *Sınıf etkinliğidir.*

- Tekrar kullanmak için ayrıştırılan atık malzemelerle çocukların kuş yuvası, kuş yemliği, kalemlik, eski ve küçük gelen tişörtlerden bez çanta, rüzgâr çanı, oyuncak gibi yeni ürünler tasarlama.
- Atık kâğıtlardan kâğıt hamuru hazırlayarak tohum kâğıdı ya da tohum topu yapma atölyesi.
- Artık kullanılmayan defterlerin boş sayfaları, atık kartonlar, mukavvalar, kumaşlar, kurdelelerle, düğmelerle defter dikimi atölyesi.
- Tekrar kullanmak için ayrıştırılan atık malzemeleri kullanarak ve kompost yaparak sınıf bostanı ya da okulun bahçesinde sebze bostanı kurma projesi. Tohumun dönüşümünü gözlemlemek. Atık malzemelerle tohum günlükleri, tohum müzesi ve tohum saklama zarfları hazırlama. Atık malzemelerden saksılar hazırlama.

Sıfır Atık ve Yeşil Sınıf Atölyesi: *Sınıf etkinliğidir.*

- Sınıfınızın ekolojik ayak izi kaç numara? Sınıfın tüm öğrencileri ve sınıf öğretmenleri sınıflar için ekolojik ayak izi testini cevaplıyor ve sonrasında cevaplarını puanlayarak sınıfının ayak izini ölçüyor.
- Sınıfınızın ekolojik ayak izini küçültmek için neler yapmalısınız?
- Sınıfın sıfır atık istasyonunu kuruyoruz. Sınıftaki çöp kovasının atık günlüğünü tutuyoruz.
- Atık malzemeleri de kullanarak okulumuzda sıfır atık farkındalığı yaratmak için sıfır atık gazetesini hazırlıyoruz ve okulumuzda sergiliyoruz.
- “Arkadaşım Dünya ile Barışıyorum” çizelgesi, “Bir Ayda Atıklara Kafa Tutun” çizelgesi ve “Atıklarımıza Yakından Bakalım” çizelgeleri için Sıfır Atık Sınıf olmak için grup çalışması.

Tüm çöpler nereye gidiyor?

Hiç sınıfınızdaki, mutfağınızdaki ya da sokağınızdaki çöp kovasının içine attıklarınız hakkında durup bir düşündünüz? Hadi bunu şimdi yapın. Her gün neleri çöp attığınızı bir düşünün. Hem evinizin içindeki hem de evinizin dışındaki çöp kovalarının içine bir göz atın. En çok da sınıfınızdaki çöp kovasına, öğrencilerinizle birlikte tüm gün neler attığınıza, yakından bakın.

Şimdi, kendinize, aile üyelerinize ve öğrencilerinize sorun, “Tüm bu çöpler nereye gidiyor?” Her okul günü, son zil çalınca tüm sınıflardan toplanan, okulunuzun bahçesindeki ya da sokağınızdaki çöp konteynerini boylayıp çöp kamyonlarına yüklendikten sonra oradan ayrılan çöplerinize tam olarak ne olduğunu hiç düşündünüz mü? Sihirli bir şekilde birden ortadan kaybolmuyorlar değil mi? Yoksa atıklarımızın büyük bir çoğunluğu aslında çöp sahasını mı boyluyor?

Ama ya bu hikâyenin devamı da varsa? *Deniz’in Sıfır Atık Kitabı*’ndaki hikâyeye daha yakından bakmak ister misiniz?

Sıfır atık nedir?

Her gün Dünya'mızı etkileyen seçimler yapıyoruz. Okula nasıl geliyoruz? Nasıl alışveriş yapıyoruz? Neler yiyoruz? Yediklerimizi nasıl paketleniyoruz? Neler satın alıyoruz? Her şey birbiriyle bağlantılıdır. Tükettiğimiz ve çöpe attığımız her şey, üzerinde yaşadığımız biricik Dünya'nın neye benzediğine dair verdiğimiz kararlardır. Sıfır atık, gezegenimizi koruyan alışkanlıklar edinmek ve doğamızı, toprağımızı, denizlerimizi, tüm canlıları koruyan seçimler yapmaktır. Sıfır atık yaşam biçimini, sıfır atık okul düzenini deneyimlemek içinse bu beş adımı gerçekleştirebiliriz:

- 1- Hiç ihtiyacın yoksa **reddet! Hiç tüketme, satın alma, kullanma...** Plastik balonları mesela.
- 2- İhtiyaç duymadan aldıklarını ya da **reddedemediklerini azalt!** Yerine neleri koyabileceğini düşün. **Mesela ıslak mendil kullanmak yerine ellerini yıkayabilirsin.** Üstelik daha sağlıklı bir tercih.
- 3- Reddedemediklerini ve azaltamadıklarını **yeniden kullan. Yaratıcı ol!** Atık diye düşündüklerin değerlensin yeniden. Buna ileri dönüşüm deniyor. İşe yarayacak şeyler üretebilirsin, belki de atıklardan benzersiz sanat ürünleri yaratabilirsin, ne dersin!
- 4- Kalanları **kompost yap! Organik atıkların** gübre olsun toprağa. Seni besleyenlerden geriye kalanlar toprağı da beslesin. Beslenen toprak seni daha çok beslesin. İşte doğadaki geridönüşüm diye buna denir!
- 5- Hiçbiri olmuyorsa **geridönüşüm yap!** Dünya'nın değerli kaynaklarını doğaya geri kazandır. Ama bu son çaren olsun, geridönüşüme olabildiğince az atık gönder.

Neden atıklarımızı azaltmalıyız!

Atıklarımızı neden azaltmamız gerektiğini bilmek çok önemli. Her şeyi üretmek için ne çok para, enerji ve doğal kaynak harcıyoruz, öyle değil mi? Yediğimiz bir domatesten, giydiğimiz bir ayakkabıya kadar her şey gezegenimizin kaynakları sayesinde var oluyor. Dahası tüm ürünlerin bir yerden bir yere nakliyesi için yine petrol gibi doğal kaynakları kullanıyor ve fosil yakıtların tüketimiyle başta karbon-dioksit olmak üzere sera gazlarının salınımıyla atmosferimizin ısınmasına, dolaylı yoldan iklim değişikliğine sebep oluyoruz. İşte bu yüzden ihtiyacımız olmayan şeyleri satın alırken durup düşünmek gerek! Çünkü neredeyse her şey paketler içinde satılıyor. Ardından bu paketlerin geridönüşüm süreci bile doğal kaynakların tüketimi anlamına geliyor. Herhangi bir şeyin geridönüşümü için de daha çok doğal kaynak, daha çok para ve daha çok enerji harcıyoruz.

Yeni Başlayanlar için Sınıfta Sıfır Atık

Sınıfınızdaki atıkları sıfırlamaya ne dersiniz? Hadi gelin, önce sınıfımızdaki çöp kovasına neler attığımızı keşfedelim; sonra içini boş bırakmak için elimizden geleni yapalım ve çöp sahalarına hiçbir şey göndermeyelim! Değişim burada başlıyor, bizim sınıfta ve 1 sınıf büyüktür 0 sınıftan!

Hayalimdeki Sınıfta ÇÖP KOVASININ İÇİ BOŞ!

Nasıl yani! Bizimkinin içi, son teneffüs ziliyle her zaman ağzına kadar dolar dediğinizi duyar gibiyim. Peki neler mi var içinde? En çok ne atarız sınıfımızdaki çöp kovasına sizce?

Plastik su şişesi. Buzdolabı poşeti. Bisküvi, çikolata, kraker gibi ambalajlı ürünlerin paketleri. Kâğıt peçete. İçecek kutuları ve şişeleri. Kâğıtlar. Meyve kabukları. Kalemıraş çöpi. Tek kullanımlık plastik kaplar. Bozulan kalemlerimiz...

Hepsi bir araya gelince, ne kadar da çoklar değil mi? Her okulda, her sınıfın bir çöp kovası, her çöp kovasının da benzer atıkları vardır. Çıkış zilinden sonra, son çöpler de çöp kovasını boyladığında, her sınıftan kocaman bir çöp torbasını dolduracak kadar atık çıkar. Sizin okulunuzda kaç sınıf var? Günün sonunda işte her okuldan o kadar çöp kalıyor bizlerden geriye. Bir okul yılı sonunda, tüm okuldan çıkan çöpler, sınıfları dolduracak kadar yer kaplıyor üstelik. Nasıl mı? Çünkü dünya genelinde her insan her gün 1 ya da 2 kilo çöp atıyor. Nereye mi? Günümüzün büyük bir kısmını okulda geçiriyorsak, öncelikle sınıfımızdaki çöp kutusuna atıyoruz. Sonra hepsi sınıfımızdan alınmıştı değil mi? Okulumuzdan da! Çöp kamyonu gelip hepsini uzaklaştırmıştı bizden. Şehrimizdeki çöp sahalarını boylamıştı ama o torbalar. Kendimizden yeterince uzaklaştırmıştık. Peki ya Dünyamızdan? Biricik gezegenimizden? Hepimizin yuvasından?

Oysa Dünya'mızı atıklarımızla doldurmaya son vermek için ben şimdi diyorum ki, hiç gerek yok o çöp kovalarına. Hele içleri de boşsa. Nasıl mı? Çöpe neler attığımızın farkına vararak. Çöplerimizi ayrıştırarak! Çünkü evlerimizden ya da okullarımızdan uzaklaştırdığımız sandığımız tüm atıklar, ağaçtan düşen yapraklar gibi nehirlerle, göllere, denizlere ve okyanuslara doğru uçuşur; tüm deniz canlılarının midesini boylar; sebze ve meyvelerimizin yetiştiği toprağa karışır, o pis sular kısıtlı miktardaki içme suyuyla, yeraltı sularına karışır. Sanırım hiçbir zaman kendimizden yeterince uzaklaştıramayız atıklarımız. Atıklar her zaman geri gelir. Dalgalarla kıyılara geri gelir, parçalanır, ufalanır ve bir balığın midesindeki o mikroplastik tanecikler, balığı yediğimizde bizim midemize gelir...

Ama benim hayalimdeki sınıfta çöp kovasının içi boş,

çünkü ben hayalimdeki sınıfta REDDEDİYORUM:

Pet şişe, tek kullanımlık plastik bardaklar yerine mataradan, tekrar kullanılabilir şişeden su içiyorum. Şişemi ya da mataramı evdeki damacanadan doldurup yanımda taşıyorum. Plastik saklama poşetleri, buzdolabı torbası, streç film, alüminyum folyo yerine, saklama kabı ve pamuklu örtü, mendil kullanıyorum. İçeceklerimi pipetle içmek yerine bardağıma döküp içiyorum. Doğum günü partilerimde gereksiz süslemelerden, bir kere kullanıp çöp attığımız parti malzemelerinden kaçınıyorum. Balonları reddediyorum. Ne kadar güzel olsalar da onlar olmadan da olur. Kâğıttan kendi süslemelerimi yapabilirim. Alışveriş yaparken aldıklarımı plastik poşetlere koymak yerine yanımda getirdiğim bez çantalara yerleştiriyorum. Plastik poşetleri, plastik tabakları, kaşık-çatalları reddediyorum.

...çünkü ben hayalimdeki sınıfta **AZALTIYORUM**:

Daha az ambalajlı atıştırmalık tüketiyorum. Onun yerine meyve ve kuruyemiş yiyor, bisküvilerimi ve keklerimi evde pişiriyorum. Gerçek yiyeceklerin pakete ihtiyacı yoktur ki. Atıklarımızı azaltmayı amaçladığımızda, ambalajlı, paketli ve işlenmiş ürünleri daha az tüketerek daha sağlıklı beslenebilir ve hatta para biriktirebiliriz. Kendi yiyeceklerimizi yapmak ve kendi ürünlerimizi üretmek son derece ilham verici ve bir o kadar da eğlencelidir. İhtiyaç duymadığım şeyleriyse hiç satın almıyorum, daha az tüketiyorum. Okulda ihtiyaç duyduğum her şeyi toplu olarak satın alıyorum ve daha az paket, daha az ambalaj, yani daha az atık çıkarıyorum. Kurşun kalemleri, silgileri ve daha pek çok kırtasiye ürününü çoklu paketlerde satın alıyorum.

...çünkü ben hayalimdeki sınıfta **TEKRAR KULLANIYORUM**:

Eğer geçen seneki okul çantam, kalem kutum bu yıl tekrar kullanabileceğim kadar sağlamsa; boyalarım tamamen bitmediyse, geçen seneki defterlerimde hâlâ boş sayfalar varsa, yenilerini almama ne gerek var, tekrar kullanabilirim. Yeni oyuncaklar ve yeni kitaplar almak yerine değiş tokuş edebilir, arkadaşlarımızla paylaşabilir, yani hep beraber tekrar tekrar kullanabiliriz.

...çünkü ben hayalimdeki sınıfta **KOMPOST YAPIYORUM**:

Organik atıkları çöp olarak atmak yerine kompost yapıyorum. Evimizdeki her 3 atığımızdan 2'si, sınıfımızdaki her 3 atıktan 1'i toprakta çürüyüp doğal gübreye dönüşebilen organik atıklardır. Yediğimiz elmanın çözü, muzun kabuğu, kuruyemişlerin kabuğu ve hatta kalem tıraş çözüü kompost yapabiliriz. Çöpe attığımız yiyecek artıklarının çoğu (çay ve kahve atıkları, yumurta kabukları, meyve ve sebze artıkları) yüksek nem ve nitrojen içerir. Bu atıklar, ölü yapraklar, kesilmiş çimler, dallar, kâğıt parçaları gibi "yeşil" ve "kahverengi" diye adlandırılan atıklarla karıştırıldıktan sonra; havaya, güneş ışığına ve suya maruz bırakıldıklarında, toprakla karıştırıldığında, toprakta bulunan bakteriler, mantarlar, solucanlar ve böcekler bu atıkları kompostta dönüşene kadar yer ve parçalar. Kompost, çürüyüp toprağa karışan ve böylece toprağın besleyiciliğini, verimini artıran doğal gübredir. Kompostla doğanın döngüsünün tamamlanır.

Kompost yapmanın en etili yöntemi solucanların desteğini almaktır. Onlar doğanın geridönüşüm makineleridir. Organik madde, solucan tarafından ağız yoluyla alınarak sindirim sisteminden geçtikten sonra, humusa benzer dışkı olarak bırakılır. Bu gübre, bitkiler için çok kıymetlidir.

*Siz de okulunuzun bahçesinde ya da sınıfınızda kompost yapabilirsiniz. **Soso'nun Kompost Kitabı**'ni okuyabilir ve sonrasında *Soso'nun Gözlem ve Deney Kitapçığı*'ni kullanarak nasıl kompost yapacağınızı öğrenebilirsiniz. Bu kitapçıkta öğrendiklerimizi değerlendirmek için daha pek çok sayfa var.

...çünkü ben hayalimdeki sınıfta GERİDÖNÜŞÜM YAPIYORUM:

İçtiğim içeceklerin plastik, cam şişelerini ya da teneke kutularını geridönüşüm kutularına atıyorum, daha az kaynak harcıyorum. Kâğıtların iki yüzünü de kullanıyorum ve artık ihtiyacımın olmadığı kâğıtları, karton kutuları, paket kâğıtları geridönüşüm döngüsüne kazandırıp sayısız ağacı kesilmekten kurtarıyorum. Geridönüşümü yapılamayan ürünleri de hiç satın almıyorum. Biten pilleri ayırıp, atık pil kutusuna atıyorum.

Hayalimdeki sınıfta tüketici değil, yaratıcı olmak harika olmaz mıydı? Az tüketmek, gerektiği kadar satın almak o kadar zor olamaz. Satın aldığımız her şeyin plastik ambalajlar içinde olduğunu fark etmek bilinçli ve doğa dostu bir tüketici olmanın ilk adımıdır. Sonra bir bakarız ki sınıfımızdaki çöp kovanını içi boş. Ne hoş!

Evinizdeki çöp kovanızın içeri boşaltmak için de benzer adımları uygulayabilir; sıfır atık deneyimini yaşamak için tüm ailenizi çevre dostu seçimler yapmaları için destekleyebilirsiniz.

BİLİYOR MUSUN?

- Büyük şehirlerde her birimiz yılda 400 kg çöp üretiriz. Türkiye ortalamasına göre günde tükettiğimiz çöp miktarı da 1 ile 1,5 kilo arasındaki değişmektedir. Yani 30 kilo ağırlığındaki bir çocuk, 1 ayda kendi ağırlığında çöp çıkarmaktadır.
- Bugüne dek üretilen plastiklerin tüm dünyada sadece %9'u geridönüştürüldü.
- Her gün, her dakika bir kamyon dolusu plastik denizlerimize giriyor.
- Her yıl kıyılara ulaşan 8 milyon ton çöp ve var olan 150 milyon ton çöp sebebiyle, yılda 100 milyonu aşkın deniz canlısı hayatını kaybediyor.
- Tek bir kuşun midesinden 200 parça plastik çıkabiliyor.
- 2025'lere gelindiğinde, okyanuslardaki her 3 ton balığa karşılık, 1 ton plastik olması bekleniyor ve 2050'de plastiğin ağırlığı balıkları geçecek.
- Küçük plastik taneciklere mikroplastik tanecik adı verilir ve bu cümlemin sonundaki noktadan bile daha minik olabilirler. Dalgaların aşındırdığı, güneşin etkisiyle parçalanan ambalaj atıkları ve yüz temizleme jelleri, duş jelleri, diş macunlarının içindeki tanecikler de bu atıklara dahildir. Bu plastik tanecikler, evlerimizin lavabolarından, su sistemindeki filtrelerden, akarsulara, denizlere, en sonunda da okyanuslarımıza kadar ulaşır. Büyük balıklar, deniz kuşları, deniz kaplumbağaları da onları besin sanıp yer.
- Mikroplastikleri yiyen balıkları da biz yiyoruz ve plastik böylece besin zincirine girmiş oluyor; yani kendi çöplerimizi biz de yiyoruz.
- Pipetler 500 yıl doğada yok olmuyor. Plastik bardaklar da 250 yıl.
- Ülkemizde günde yaklaşık 70 bin ton çöp üretiliyor. Türkiye'den Akdeniz'e günde 144 ton plastik atık atılıyor. Yeryüzündeki mikroplastiklerin yüzde 7'si Akdeniz'de birikir ve Akdeniz dünyanın 6. büyük deniz çöpü birikim alanıdır. Ege'de incelen balıkların yüzde 60'tan fazlasının midesinde plastik tespit edilmiştir. Yüzde 75 ile Marmara Denizi'nde en fazla görülen atık türü plastiktir.
- Doğu Karadeniz'de Samsun ve Hopa arasında yapılan bir incelemede, km² başına 1353 katı atık bulunmuştur. Bu atıkların yüzde 62'si plastiktir.
- 1 litre atık yağ, 1 milyon litre suyu kirletmektedir. Doğal kaynaklarımızı, suyumuzu korumak için atık yağlarımızı biriktirip gerekli kurum ve kuruluşlardan destek alabiliriz.
- Yalnızca İstanbul'da yılda 450 bin ton kâğıt tüketiliyor. Kişi başına günde 1,5 kg ağaç tüketmiş oluyoruz. Yani bir kişi yılda ortalama 7 ağaç tüketiyor. Doğaya her yıl 7 ağaç borçluyuz, 7 ağaç dikmeliyiz. Bir ton beyaz kâğıdın geridönüşümü 16 ağacın kesilmesine engel olur. 40 tonluk su israfını önler. Üretim için gerekli olan 2 tona yakın fosil yakıt kullanılmamış ve atmosferimize de 36 ton karbondioksit salınmamış olur.

- Cam, kalitesini kaybetmeden %100 geridönüştürülebilir; hem de sonsuza dek. Ülkemizde camın geridönüşümünden elde edilen enerji tasarrufu 40 binin üzerinde konutun ısınma ve sıcak suyunu karşılayacak seviyededir.
- 2011 yılından beri geridönüştürülen cam ile önlenen karbon salınımı 30 milyona yakın ağacın 1 yılda temizlediği havaya eşdeğerdir. Oysa 1 cam şişe doğada 4000 yıl yok olmuyor.
- 1 cam su şişesini, süt şişesini, soda şişesini, meyve suyu şişesini geridönüştürerek 100W'lık bir ampulü 4 saat, 1 bilgisayar 25 dakika çalıştıracak enerjiyi kurtarırsınız. 3 cam şişeyi geridönüştürerek boşa harcamadığınız enerjiyle 4 kişilik 1 ailenin 1 makine çamaşır yıkanabilir.
- Süt ve meyve sularının karton kutularına; kuruyemiş ambalajları vb. paketlere, parlak kahve, çay, çikolata ambalajlarına kompozit atık denir. Bu atıklarımızı da ambalaj geridönüşüm kutularına atmamızdır. Kompozit ambalaj atıklarının geridönüşümünden karton koliler, yalıtım malzemeleri ve mobilya gibi ürünler elde edilir.
- Plastik ambalaj atıklarının geridönüşümünden atık su boruları ve marley gibi malzemeler üretilir.

NEDEN SIFIR ATIK?

DENİZ VE OKYANUS EKOSİSTEMLERİNİ, SU KAYNAKLARIMIZI KORUMAK İÇİN

Dünya'nın yüzde 70'ini kaplayan denizler ve okyanuslar, gezegenimizdeki en büyük ekosistemi oluştururlar. Denizler ve okyanuslar, en küçük planktonlardan, kocaman balinalara, mercan resiflerinden kutuplardaki penguenlere ve kutup ayılarına kadar Dünya üzerinde en çok canlıyı barındırmaktadırlar. Atıklarımız denizler ve okyanuslar için büyük sorun oluşturuyor. Balıkçıların ağıları ve diğer malzemeleri; deniz kıyısında çöpümüze sahip çıkmadığımızda denizlere doğru uçuşup giden, unuttuğumuz tüm o atıklar, deniz kıyılarındaki çöp sahaları deniz canlılarının hayatlarını tehdit ediyor. Nesli tehlike altındaki türlere sen de yardım edebilirsin. Aşağıdaki soruları incele, öğretmenle ya da ebeveynlerle bu konuları mutlaka araştır.

- Denizlerimizde ne kadar çöp var?
- Deniz canlıları atıklarımızdan nasıl etkileniyor?
- Mikroplastik kirliliği nedir?
- Denizlerimizdeki plastik kirliliği bizim sağlığımızı nasıl etkiliyor?
- Denizler ve okyanuslar için atıklarımızı nasıl sıfırlayabiliriz?
- Tatlı su kaynaklarımız atıklardan nasıl etkileniyor?

Unutma! Denizleri ve okyanusları boylayan, plastik poşetler ve diğer plastik atıklar her yıl bir milyondan fazla deniz canlısının hayatını kaybetmesine sebep oluyor. Okyanuslarımızda atıklardan oluşan devasa adalar yüzüyor. Bu atıkların büyüklüğünün Meksika, Hindistan ve Avrupa kıtasının toplam büyüklüğü kadar olduğu düşünülüyor. Denizin yüzeyini kilometrelerce kaplayan plastik poşetler, teneke kutular, kapaklar, plastik şişeler... Bu yerler okyanusların kocaman huniler gibi işlev gören az akıntılı bölgeleridir.

NEDEN SIFIR ATIK?

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İÇİN

Hortumlar, ağaçları deviren fırtınalar, hayatı felç eden yağmurlar, yükselen deniz seviyeleri, rekor kıran sıcaklar, yağmursuz geçen bahar ayları ve aşırı yağışlı yazlar nereden çıktı? Buzullar neden bu kadar hızlı eriyor? Küresel ısınma ve iklim değişikliği yüzünden. Çünkü gezegenimiz giderek ısınıyor. 1990 yılından beri Dünya'nın sıcaklığı 0,8 derece arttı. Bilim insanları karbon dioksit emisyonunu azaltmamız gerektiğini, bunun içinse öncelikle doğal kaynaklarımızın tüketimi konusunda daha bilinçli kararlar almamız gerektiğini belirtiyorlar.

PEKİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İÇİN NELER YAPABİLİRİZ?

- ◇ DÜĞMEYİ KAPATIN!
- ◇ YÜRÜYÜN, BİSİKLETE VE TRENE BİNİN YA DA TOPLU TAŞIMA ARAÇLARINI KULLANIN.
- ◇ NE YEDİĞİNİZİ DAHA İYİ DÜŞÜNÜN.
- ◇ KOMBİYİ, KLİMAYI KISIN!
- ◇ YENİDEN KULLANIN.
- ◇ GERİ DÖNÜŞTÜRÜN!
- ◇ REDDEDİN!
- ◇ İHTİYAÇ DUYMADIĞINIZ HER ŞEYİ SATIN ALMAYI REDDEDİN!
- ◇ YERLİ ÜRÜNLERİ TÜKETİN.
- ◇ BİR AĞAÇ EKİN, DOĞA İÇİN FAYDALI BİTKİLER YETİŞTİRİN!
- ◇ KOMPOST YAPIN!

Aşağıdaki soruların üzerinden geçebilir, iklim değişikliğine karşı atabileceğimiz yeşil adımları hep birlikte belirleyebilirsiniz.

- Senin ekolojik ayak izin kaç numara? (Ekolojik ayak izi testini bu kitapçıkta bulabilirsiniz.)
- Ekolojik ayak izi nedir?
- Ekolojik ayak izimizi küçültmek için neler yapmalıyız?
- Siz “Arkadaşınız Dünya’yı” korumak için hangi doğa dostu uygulamaları yapıyorsunuz?
- İklim değişikliğinin insan kaynaklı nedenleri nelerdir?
- İklim değişikliğinin sonuçları nelerdir?

NEDEN SIFIR ATIK?

BIYOÇEŞİTLİLİĞİN KORUNMASI İÇİN

PEKİ BIYOÇEŞİTLİLİĞİ KORUMAK NELER YAPABİLİRİZ?

Doğadaki dengenin bozulmasına neden olan en büyük etken atıklardır. Toprağı ve suyu zehirleyen atıklar, başka canlıların yaşam alanına da zarar verir.

Türkiye’de 10 bin tür bitki yaşıyor. Bunların 3000’i endemik bitkiler, yani sadece ülkemizde yaşıyor. Ülkemizde yaşayan hayvan türü sayısı Avrupa’da yaşayan hayvan türü sayısının 1,5 katıdır. Ülkemizde koca bir kıtadan daha fazla hayvan türü yaşamaktadır. Ülkemizde 132 memeli, 456 kuş, 125 sürün-gen, 405 balık türü yaşıyor ama 15 memeli ile 46 kuş türünün nesli tehlikede.

- Nesli tükenme tehlikesindeki canlılar atıklarımızdan nasıl etkileniyor?
- Biyoçeşitliliğin korunması için bizler neler yapabiliriz?

ARKADAŞIN DÜNYA İÇİN NELER YAPABİLİRSİN?

Atıklarımızı sıfırlıyoruz, en çok da plastik atıkları... Neden mi? Her sınıfta, her evde, her gün muhak-kak plastik bir atık çıkar. Plastik ambalajlar her yerdedir. Ancak plastik gezegenimizi paylaştığımız canlılarda önemli sorunlara yol açabiliyor. Büyük plastik parçalar onların vücuduna dolabiliyor ya da yanlışlıkla yedikleri plastik atıklar onları hasta edebiliyor. Bilim insanları her yıl denizlere ortalama 8 milyon ton plastik karıştığını söylüyor.

Arkadaşımız Dünya’yı ve tüm canlıların yuvası Dünya’yı sen de plastikten kurtarabilirsin. Tek bir kişi ne kadar fark yaratabilir ki diye düşünme. Bir büyüktür sıfırdan! Üstelik atıklarını sıfırlamak için at-tığın her adımla daha sağlıklı beslenecek, kendini daha iyi hissedecek ve tasarruf etmiş olacaksın. Atıklarımızı nasıl mı sıfırlıyoruz?

- İçeceklerini bardaktan da yudumlayabilirsin. Bir günlüğüne pipeti hayatından çıkar, inan ek-sikliğini hissetmeyeceksin ya da tekrar kullanılabilen bir pipet edin. Pipetler, deniz kaplumba-ğalarının yemek borusuna ve burnuna sıkışıyor.
- Eve pizza sipariş ederken, sipariş kutusuna küçük plastik masayı koymamalarını rica et.
- El işi faaliyetlerinde simleri ve pulları kullanma.
- Plastik plaj oyuncaklarını kumsalda bırakma. Dalgalar onları alıp götürmesin.
- Matara kullan.
- Markör kalemler yerine pastel ve kuru boyalar kullan.
- Alışveriş yaptığında satın aldıklarını plastik torbalara koymak yerine yanından ayırmadığın bez çantanda taşı. Bir kişi yılda 440 poşet kullanıyor.
- Dondurmanı karton kaplardan plastik kaşıkla yemek yerine külahta iste.

- Bilinçli tüketici ol! Satın aldığımız şeylere azaltmak gezegeninizi korumanın en kolay ve etkili yoludur! Şunu almasam ne kaybederim diye düşündüğümüzde, başkasından ödünç alabileceğimize inandığımızda, geçici bir hevese kapıldığımızı fark edip hiç ihtiyaç duymadığımız herhangi bir şeyi satın almadığımızda, moda uymak yerine uzun ömürlü ve kullanışlı ürünler almayı tercih ettiğimizde artık bilinçli bir tüketici olmuşuz demektir.
- Ellerini plastik ambalajlarda satılan kâğıt havlularla değil, gerçek havlularla kurula. Ağaçları da korumuş ol.
- Sandviçini ya da tostunu marketten aldığın paketli ekmekler yerine fırından aldığın taze ekmekle hazırla.
- Yerel ve mevsimindeki meyve, sebzeleri pazardan al, plastik paketlerde satılanları tercih etme. Yerel yiyecekler uzaklardan gelmediği için daha az paketlenir, daha yakından taşınır, daha az yakıt tüketilmiş olur ve böylece doğal kaynaklarımız da daha az tüketilmiş olur. Üstelik tarladan, ağaçtan toplandıktan kısa süre sonra sana ulaştığı için kimyasallarla da korunmasına gerek kalmaz.
- Doğum günü partini balonlar yerine rengârenk kâğıtlardan hazırlayacağın kedi merdivenleri, flamalar, posterler ya da ponponlarla süsle.
- Arkadaşlarına kitap, sinema bileti, ev yapımı kurabiye gibi plastik içermeyen hediyeler ver.
- Yanına aldığın atıştırmalıkları, meyveleri ya da sandviçini mendile, kumaş beze ya da kâğıda sar. Tek kullanımlık buzdolabı poşetlerinden, streç film ve alüminyum folyodan vazgeç. Saklama kapları kullan.
- Plastik ambalajlarda şişelenmiş sıvı sabunlar ve duş jelleri yerine doğal kalıp sabunlar kullan.
- Paketlenmiş abur cuburlar tüketmek yerine kuruyemiş ya da evde kendi patlamış mısırını kendin hazırla, bez torbalarda sakla.
- Plastik şişelerdeki içecekler yerine cam şişe, karton kutu ya da metal kutulardakileri tercih et.
- Dilek tutmak için gökyüzüne içinde yanan mumuyla kâğıt fenerler ya da balonlar uçurmak yerine, mum yakıp üfleyebilirsin. Kâğıt fenerler yangınlara sebep oluyor ve balonlar da onları yiyen canlılar için çok zararlı.
- Pikniğe giderken herkes kendi malzemelerini yanında getirirse, bir dolu plastik tabak, çatal, kaşık ve bardak almaya gerek kalmaz. Kullan-at ürünleri hayatından çıkar. Atmamak için bazı şeyleri hiç kullanmamak en kolayı. Bir kaşığı yıkamak ne kadar zor olabilir. Herkes kendi kaşığını yıkayabilir.
- Kahve içmek için yanında termos bardak taşı, plastik kapağı ve kâğıt bardağıyla geridönüştüremeyen tek kullanımlık içecek bardaklarında vazgeç.
- Plastik oyuncaklarını arkadaşlarıyla değiş tokuş et, paylaş; böylece daha az plastik satın al.
- İleri dönüşüm yap, plastik atıklardan kendi oyuncaklarını tasarla; arkadaşlarına ilham ver.

SIFIR ATIK ETKİNLİKLER

Okul Çantamdaki Atıkları Sıfırlıyorum:

Her eşyanın Dünya'mız üzerinde ekolojik bir ağırlığı vardır. Dünya da bu yükleri kendi sırtında taşır. Tıpkı bizim sırt çantalarımızda yük gibi. Örneğin, plastikten üretilmiş bir kalem, pipet, balon ya da oyuncak bebek. Hepsi plastik haline gelmeden önce petrolden elde edilmiştir. Petrolse, yeryüzü kabuğunun altında milyonlarca yıl gömülü halde kalan ve çürüyen hayvan ve bitki kalıntılarıdır aslında. Plastikten üretilen bir su şişesi de aynı şekilde doğal kaynakları kullanır. Ayrıca sadece bu ürünün üretilmesi değil, paketlenmesi, etiketlenmesi, fabrikadan suların doldurulacağı tesise ulaşması, oradan marketteki rafa nakledilmesi, kullanılması ve kullanımdan çıkması için daha pek çok doğal kaynak tüketilir. Her şey doğadan yararlanarak üretilir ve çöpe attığımız her eşya ile gezegenimizin sırtına büyük bir yük biner. Hadi gelin okul çantamızdaki atıkları sıfırlayalım!

Okul çantanızı, hatta yanınızdan hiç ayırmadığınız tüm çantaları Deniz, Nil ve sınıf arkadaşlarının çantaları gibi “sıfır atıkcının çantası” olarak yeniden düzenleyebilirsiniz. Nasıl mı? Beter Beşli'den uzak durmak için aşağıdaki listede yer alan eşyaları çantandan hiç çıkarmayarak:

- Matara (Evden çıkarken suyunu doldurmayı hiç unutma! Son derece hafif olan, suyun bittiğinde çantanda hiç yer kaplamayan mataralar var.)
- Bez çanta (Katlarsın küçücük kalır, içine dünyalar sığar, yaptığın alışverişle dolar.)
- Metal pipet
- Tahta kaşık ve çatal
- Sandviçini, tostunu, meyveni ya da kurabiyelerini paketlemek için mendiller
- Atıştırmalıkların için saklama kapları
- Kahve ya da çay düşünürsen termos kupa

Sınıfın ya da Evin Sıfır Atık İstasyonu Nasıl Kurulur:

Çöpe atılmaktan son anda kurtaracağımız eşyaları biraz yaratıcılık, biraz da emekle, faydalı ve kullanışlı bir nesneye dönüştürmeye ileri dönüşüm denir.

Bu sayede hem atık miktarımız azalır hem de farklı bir eşya üreterek bir ihtiyacımızı karşılarız ve böylece o ihtiyacımızı satın almamıza gerek kalmaz. Eski bir çaydanlıktan kuş yuvası, yırtılan bir tişörtten bez çanta, tuvalet kâğıdı rulosundan kalemlik gibi. Bazen de kendi oyuncağımızı kendimiz tasarlayabiliriz. Plastik şişelerden robot, teki kaybolmuş bir çoraptan bebek elbisesi gibi.

Atık malzemeleri kullanarak yapacağınız etkinliklerde, çocuklar eşyanın normal işlevi dışında başka bir amaç için de kullanılabileceğini görecekler ve bu yolla onların yaratıcı düşüncelerini beslemiş ve desteklemiş olacaksınız.

Sınıfta ya da Evde İleri Dönüşüm Etkinlikleri:

Öğrencilerin Evlerinden Getirecekleri Atıkların Listesi:

Öğrencilerinizden listelerdeki atık cinslerini evlerinden getirirken mümkün olduğunca ayrıştırarak getirmeleri rica edebilirsiniz. Her bir atık cinsi için sınıfça bir simge belirleyip, istasyonunuzda her atık cinsine ayrı bir koli belirleyip bu simgeyi resmettiğiniz kâğıdı üzerine yapıştırabilirsiniz.

Öte yandan içinde gıda ve içecek olan atıkların, bakteri oluşumuna neden olmamak için *okula yıkanmış ve temiz bir şekilde getirileceğinden emin olun.*

DOĞADAN

Öğrencilerinizle çıktığınız doğa gezilerinizden kozalaklar, çakıl taşları, budanmış dal parçaları, deniz kabukları, yapraklar, vb malzemeler toplayabilirsiniz. Öğrencileriniz hafta sonları ya da tatillerde de toplayıp getirebilirler. Bu malzemeleri kullanarak pek çok oyun ve sanatsal etkinlik planlayabilirsiniz.

KÂĞIT

- Eski dergiler ve gazeteler
- Hasar görmüş olan atılacak durumdaki kitaplar
- Kâğıt havlu ve tuvalet kâğıdı ruloları
- Streç film, alüminyum folyo vb. içinden çıkan sert rulolar
- Karton ambalajlar (oyuncak kutuları, kargo kolileri, vs)
- Ayakkabı kutuları

PLASTİK

- Su ve meşrubat şişeleri (tüm ebatlar)
- Şişe kapakları
- Plastik yiyecek kapları (donmuş köfte, dondurma, kurabiye, vb. yiyeceklerin sert plastik ambalajları)
- Yoğurt kapları ve kapakları
- Sürpriz yumurta kapları

CAM

- Süt, soda gibi içecek şişeleri
- Kavanozlar

TEKSTİL

- Yırtık ya da lekesi çıkmayan tişörtler
- Teki kaybolmuş çoraplar
- Yastık kılıfı gibi eski, artık kullanılmayan ev tekstili ürünleri

DİĞER HER ŞEY

- Evinizdeki atıl durumdaki düğmeler ve boncuklar
- Hediye paketlerinin süsleri
- Kurdele parçaları
- Kullanılmayan ipler
- Kırılmış oyuncak parçaları
- Boncuklar
- Gazoz kapakları
- Pipetler
- Çay & kahve karıştırma çubuğu veya dondurma çubukları (tahtadan)
- Tek kullanımlık bardak, tabak, çatal, kaşık gibi malzemeler (karton, plastik, köpük vb.)
-

7 gün için 7 ileri dönüşüm projesi:

(fotoğraflar gelecek, neye benzediğinin anlaşılması bence yönergeler anlamında öğretmenler ve ebeveynler için yeterli olur diye düşünüyorum. Her biri için tek fotoğrafık yer bırakabiliriz tasarımda.)

Saksı & Kalemlik

Plastik içecek şişeleri, plastik yoğurt ve peynir kaplarını kullanarak saksı ve kalemlik tasarlayabilirsiniz. Saksınızı ya da kalemlüğünü guaj ya da yağlı boya ile renklendirebilir; düğmeler, kurdeleler, gazoz kapaklarıyla süsleyebilirsiniz.

Kuş yuvası

Süt kutuları, çay ve kahve karıştırma çubuklarını kullanarak kuş yuvaları tasarlayabilirsiniz.

Küçük gelen ya eskiyen tişörtten bez çanta

Kendi bez çantalarınız, kendi tarzını yansıtabilir. Eskiyen ya da küçük gelen tişörtleri sadece keserek ve düğümleyerek bez çantaya dönüştürebilirsiniz. Üst kısmından aşağıdaki şekilde keserek saplarını oluşturuyoruz. Tişörtümüzün tersini çevirip alt kısmını da şekildeki gibi kesip tek tek düğümlüyoruz. Üstünü de boncuklarla kurdelelerle süsleyebiliriz.

<https://www.youtube.com/watch?v=OPajVz8Ca0E>

Rüzgâr çanı

Biriktirdiğiniz içecek kapakları, boncuklar, düğmeler ve kuş tüyleri ya da denizden bulduklarınızla rüzgâr çanı yapabilirsiniz. Örneğin bu çanı eskiyen içecek altlığı, yırtılan bir bandana ve denizden bulduğum plastik olta atığı ve midyelerle yaptım.

Robot & bebek & canavar (Oyuncak yapımı)

Evimizden çıkan plastik atıklarla kendi oyuncaklarımızı yapabiliriz.

Alfabe & sayı oyunları

Plastik şişe kapaklarının üzerine yazdığınız harflerle ve sayılarla pek çok kelime oyunu oynayabilirsiniz.

Defter dikimi

Karton atıklar, eski kumaş parçaları, kurdeleler, düğmeler ve iplik artıklarıyla siz de kendi defter tasarımlarınızı yapabilirsiniz. Defterinizin iç kâğıtları için de kullanmadığınız sayfaları kalan eski defterlerinizi kullanabilirsiniz.

Sınıfımızın Sıfır Atık Gazetesini Hazırlayalım:

Deniz ve sınıf arkadaşlarının okullarında hazırladığı sıfır atık gazetesinin benzerini siz de okulunuzda hazırlayabilir; tüm sınıfları sıfır atık konusunda bilinçlendirmek için çeşitli posterler resmedebilirsiniz. Duvar gazetesinin köşesini atık malzemelerle süsleyebilir, ileri dönüşüm projelerinizi de bu köşede sergileyebilirsiniz. Her öğrenci kendi sıfır atık deneyimini, edindiği alışkanlıkları fotoğraflarla da belgeleyebilir, böylece arkadaşlarına ilham verebilir. Okul bahçesinde kompost yapabilir, gübreyi kullanarak sebze yetiştirebilir ve tüm aşamaları resmederek bu konuda diğer sınıfları bilgilendirebilirsiniz.

Evimizin Yeşil Yeni Yıl Kararlarını Oluşturalım:

Her öğrenci yeni yıla girdiğimiz aralık ayının son haftasında ailecek evlerinin yeşil yeni yıl kararlarını listeleyebilirler. Bu kararları madde madde yazarak, her bir maddeyi resmederek poster oluşturabilirler. Sınıf arkadaşlarıyla paylaşıp her öğrenci kendi listesini genişletebilir. Evde herkesin görebileceği bir yere asarak bu kararları uygulamayı hiç unutmazlar.

Mesela benim 2019'a girerken verdiğim yeşil yeni yıl kararları şöyleydi:

- ❖ Buzdolabı poşeti değil, saklama kabı ya da mendil kullan.
- ❖ Paketli gıdalar tüketmek yok!
- ❖ Doğum günün balonsuz da geçebilir! Kendi kâğıt süslemelerini yapsana! Hani kedi merdivenleri vardı, çok severdin. 😊
- ❖ Çikolata hariç abur cubur tüketmek yok!
- ❖ Dondurmanı külahta ye! Külaha çok sığmadı mı? İki kere ye. 😊

Atık Günlüğü Turalım:

Ne kadar çok şey tükettiğimiz ve ne kadar atık ürettiğimizle yüzleşmek için atıklarımızın günlüğünü tutabiliriz. Bir hafta süreyle, satın aldığımız, yediğimiz ve içtiğimiz her şeyi listeleyerek başlayabiliriz. Yediklerimiz ve içtiklerimiz sonucunda çöpe attığımız her şeyi tek tek yazmamız önemli. Eğer öğünlerimizde tabağımızdakilerin tamamını bitiremezsek ve bu kalanlar maalesef çöpü boylayacaksa bunları da not etmeliyiz. Haftanın sonunda kendi tüketim alışkanlıklarımızı yüzleşmiş olacağız. Bir sonraki hafta ise her bir günümüz için neleri değiştirebileceğimizi gün gün not alabiliriz. Reddet, Azalt, Tekrar Kullan ve Geridönüştür adımlarını izleyebiliriz. Değiştirdiğimiz her tüketim alışkanlığının sağlığınıza olan etkileri hakkında arkadaşlarımızla fikirlerimizi paylaşabiliriz.

SINIFIMIZIN EKOLOJİK AYAK İZİNİ ÖLÇELİM!

1- Okula nasıl geliyorsunuz?

- a) Özel araçla
- b) Okul servisiyle
- c) Toplu taşımayla
- d) Yürüyerek ya da bisikletle

2- Sınıf yeterince aydınlıkken ya da herkes bahçede, yemekhaneyken sınıfın ışıklarını kapatıyor musunuz?

- a) Hayır, hiçbir zaman.
- b) Bazen.
- c) Çoğunlukla ama arada unuttuğumuz da oluyor.
- d) Her zaman.

3- Öğle yemeğinde ya da okula getirdiğiniz beslenme çantasındaki tüm yiyecekleri yiyor musunuz?

- a) Her zaman artar.
- b) Biraz kalır.
- c) Hepsini bitiririm.
- d) Hepsini bitiririm ama kalan olursa arkadaşlarımla paylaşıyorum.

4- Dün sınıftaki çöp kovasına attıklarınız hangisinin içine sığar?

- a) Çöp kovası ağzına kadar doldu.
- b) Ayakkabı kutusuna
- c) Reçel kavanozuna
- d) Çöpe hiçbir şey atmadık.

5- Sınıfta çıkardığınız atıklarından hangilerini geridönüşüm kutularına atıyorsunuz?

- a) Bizim okulda geridönüşüm kutusu yok ya da hiç kullanmıyoruz.
- b) Kâğıtları ve kartonları.
- c) Kâğıtları, kartonları, camları, plastikleri, metalleri, pilleri.
- d) Kâğıtları, kartonları, camları, plastikleri, metalleri, pilleri ve organik atıkları da, çünkü biz okulda/sınıfta kompost yapıyoruz.

Günlük yaşamımızda kullandığımız enerji yüzünden atmosfere karbondioksit salıyoruz. Böylece kocaman bir karbon ayak izi oluşturuyoruz. İşte bu karbon ayak izimizi küçültmek, çevreci olmak adına atabileceğimiz en büyük adım.

PUANLAMA:

Bireysel şıklar için sınıf ortalamasını alalım. Yani hangi şıkkı işaretleyen öğrenci sayısı çoksa, geçerli şık o olabilir.

- a) 4 puan
- b) 3 puan
- c) 2 puan
- d) 1 puan

0-5 puan:

Harika! Sınıfınızın küçücük bir ayak izi var. Kaynaklarımızı dikkatli kullanıp çevreye az zarar verdiğiniz için tebrikler ve teşekkürler...

6-10 puan:

Gezegemiz üzerindeki olumsuz etkilerinizi azaltmak için bazı şeylere dikkat ediyorsunuz, bu harika! Yine de bazı davranışlarınızı değiştirerek çevreye daha az zarar verebilirsiniz.

11-16 puan:

Sınıfınızın ekolojik ayak izini küçültmek sizin elinizde ve bunun için atacağınız o küçük adımlar, Dünya için iyilikle dolu kocaman adımlar olacak.

EKOLOJİK AYAK İZİMİZ KAÇ NUMARA?

Karda yürürken ya da yağmurlu bir günde çamurlu ayaklarımızla sınıfımıza doğru yürürken arkamızda, ayakkabımızın yani ayağımızın büyüklüğü kadar ayak izleri bırakırız. Tıpkı bu izler gibi, günlük hayatımızda tükettiğimiz su ve enerji ölçüsünde gezegenimizde de bir iz bırakırız. Ne kadar su tüketiyor, çöp sahalarında birikecek ne kadar atık çıkarıyorsan, ihtiyacından çok tüketiyorsan, israf ediyorsan, fosil yakıtları ve elektriği ne kadar harcıyorsan, ekolojik ayak izin de o kadar büyük olur. Ekolojik ayak izimiz aslında yaşam tarzımızı yansıtır.

Şimdi bu testi çöz bakalım, sen ayak izin kaç numara. Ne kadar küçükse, gezegenimize bıraktığın iz de o ölçüde küçük. Çıkan sonuç yüksek olursa merak etme, onu küçülttükçe Dünya'mıza gösterdiğin sevgi artacak.

1- Okula gelirken hangi aracı kullanıyorsun?

- a) Ailem beni arabayla bırakıyor.
- b) Okul servisine biniyorum.
- c) Toplu taşıma araçlarına (otobüs, metro, Marmaray, metrobüs, vapur) biniyorum.
- d) Yürüyerek ya da bisikletle geliyorum.

2- Atıştırmalık olarak meyve ve kuruyemişleri hangi sıklıkla tüketiyorsun?

- a) Nadiren (ayda yılda bir)
- b) Bazen (haftada bir)
- c) Sık sık (hemen hemen her gün)
- d) Hep (her öğünde)

3- Bisküvi, cips, çikolata, kraker gibi abur cuburları ne sıklıkla tüketiyorsun?

- a) Hiç
- b) Nadiren (ayda yılda bir)
- c) Bazen (haftada bir)
- d) Sık sık (hemen hemen her gün)

4- Okulda çıkardığın atıklarından hangilerini geridönüşüm kutularına atıyorsun?

- a) Bizim okulda geridönüşüm kutusu yok ya da ben hiç görmemiş olabilirim.
- b) Kâğıtları ve kartonları.
- c) Kâğıtları, kartonları, camları, plastikleri, metalleri, pilleri.
- d) Kâğıtları, kartonları, camları, plastikleri, metalleri, pilleri ve organik atıkları da, çünkü biz okulda kompost yapıyoruz.

5- Bir odadan çıkan son kişiysen, aşağıdakilerin hangisini yaparsın?

- a) Tüm ışıkları açık bırakarak evin aydınlık olmasından hoşlanırım.
- b) Lambayı kapatmayı genelde unuturum.
- c) Lambayı kapatmayı bazen unuturum.
- d) Lambayı her zaman kapatırım.

6- Evdeyken aşağıdakilerden hangisini yaparsın?

- a) Her an kullanabilirim diye bilgisayarımı açık, şarj aletimi de prizde tutarım.
- b) Bilgisayarımı kapatmayı bazen unuttuğum olur.
- c) Bilgisayarımı kapatırım ama şarj aletim bazen prizde kalır.
- d) İşim bittiğinde bilgisayarımı kapatırım, fişini de çekerim.

7- Alışverişe gittiğinde hangisini yaparsın?

- a) Satıcıların verdiği torbaları kullanırım.
- b) Aldıklarımı bez çantamda taşımak isterim ama genelde yanıma almayı unuturum.
- c) Aldıklarımı genelde bez çantamda taşıyım ama bazen yanıma almayı unuturum.
- d) Satın aldıklarımı çantamdan hiç çıkarmadığım bez çantama koyarım.

8- Dişlerini fırçalarken hangisini yaparsın?

- a) Suyu her zaman açık bırakırım.
- b) Bazen suyu kapatmayı unuturum.
- c) Suyu çoğunlukla kapatırım.
- d) Suyu her zaman kapatırım.

PUANLAMA:

Testin sonuçlarını hesaplamak çok kolay. Seçtiğin her şık için kendine şu puanları verebilirsin:

- a) 4 puan
- b) 3 puan
- c) 2 puan
- d) 1 puan

SINIFIMIZIN ATIK AYAK İZİNİ ÖLÇELİM!

Acaba kaç numara? Acaba gitgide küçülecek mi? Atıklarımızı Sıfırlayalım!

- Haftanın beş günü için bu formdan ayrı ayrı birer çıktı alarak sınıfımızdaki çöp kovasının yanına asıyoruz.
- Çöpe herhangi bir şey atan her öğrenci ve öğretmen atığının adını yazıp doğru cevabı işaretliyor. Böylece sınıfımızdaki atıkların kaydını tutmuş oluyoruz ve hafta sonunda sınıfımızdan en çok hangi atıkların çıktığını gözlemlemiş olacağız.
- Ancak ilk günden itibaren geridönüştürülebilirleri ve tekrar kullanabileceklerimizi ayırıyoruz ve sınıfımızda kuracağımız sıfır atık istasyonundaki koliye koyuyoruz. Eğer sınıfımızdan ya da okulumuzda kompost yapacaksak organik atıkları da çöp kovamıza atmıyoruz. Çöp sahasını boylayanlar çöp kovasında kalıyor ve her günün sonunda muhakkak kaç adet çöp olduğunu sayıyoruz.
- Cuma günü son ders saatinde bir haftada çıkan atıkları listeden bakarak sayıyoruz. En çok hangisi var? Tekrar kullanabilirdim? Geridönüştürülebilir? Kompost yapabilirim? Çöp sahasını boylayacak mı? Dilerseniz her bir madde için bir renk seçebilir, işaretlemek yerine kutucuğu o renkle boyayabilir ve boyadığınız kutucukları sayabilirsiniz. İkinci tabloyu kullanarak bir günde ve bir haftadaki toplam rakamları da yazabilirsiniz.
- Bir sonraki hafta aynı formu yine beş gün uygulayın. Atıklarınızı inceleyerek, atıklarınızı azaltmaya ve çöp sahasını boylayacak atıkları reddetmeye çalışın. En büyük amacınız bu atık türünü sıfırlamak. İkincil amacınız ise geridönüştürülen ve tekrar kullanılacak atıkları da gitgide azaltmak. Elbette bunun için paketli yiyecekleri, içecekleri, yani abur cubur tüketimini azaltmalı, okula getirdiğimiz atıştırmalıklarımızı ve içeceklerimizi buna göre paketlemeliyiz.
- Bir okul dönemi boyunca, beş ay süresince (eylül & ekim & kasım & aralık & ocak ya da şubat & mart & nisan & mayıs & haziran) 1. ve 2. tabloları uygulayarak 3. Tabloyu doldurabilir ve atıkları sıfırlama amacıyla bir dönem boyunca attığınız tüm adımları gözlemleyebilirsiniz.

NOT: Aynı tabloları ve çizelgeleri evinizde de uygulayabilir, ailecek adım adım atıklarınızı azaltabilirsiniz.

“ATIKLARIMIZA YAKINDAN BAKALIM” ÇİZELGELERİ

2. TABLO

1. HAFTA (____ HAFTA)

GÜNLER	Tekrar Kullanabiliriz	Geridönüşüm Kutusuna Atabiliriz	Kompost Yapabiliriz	Çöp Sahasını Boylayacak
Pazartesi				
Salı				
Çarşamba				
Perşembe				
Cuma				
TOPLAM ATIK ADEDİ:				

3. TABLO

1. DÖNEM (Her ay sonunda haftaların toplam atık miktarı tabloya işlenir.)

AYLAR	Tekrar Kullanabiliriz	Geridönüşüm Kutusuna Atabiliriz	Kompost Yapabiliriz	Çöp Sahasını Boylayacak
TOPLAM ATIK ADEDİ:				

ARKADAŞIM DÜNYA ile BARIŞIYORUM çizelgesi:

Bugünden itibaren Dünya'yı korumak amacıyla her eyleme geçtiğinde, yaptıklarını bu tabloya yazabilirsin. Dünya'nın en iyi arkadaşlarından biri olmak için yaptıklarını aylık ya da yıllık olarak kayıt altına almak istersen ufak bir ajanda da kullanabilirsin.

FAALİYET	<u>Pazartesi</u>	<u>Salı</u>	<u>Çarşamba</u>	<u>Perşembe</u>	<u>Cuma</u>	<u>Cumartesi</u>	<u>Pazar</u>
Plastik, kâğıt, metal, cam gibi atıkların geri kazanılmasına yardımcı oldum.							
Organik atıklarımı kompost yaptım.							
Dişlerimi fırçalarken musluğu kapattım.							
Daha kısa bir duş aldım.							
Satın almak isteyip vazgeçtiğim ambalajlı yiyecekler ve içecekler oldu.							
Alışverişi azalttım.							
Bir gün boyunca hiç plastik atık çıkarmadım.							
Kâğıtların iki yüzünü de kullandım.							
Kitabımı, oyuncakımı vb. arkadaşlarımla değiş tokuş ettim.							
Taze yiyeceklerden, yani paketsiz gıda ürünlerden yapılan ev yemekleri yemeyi tercih ettim.							

BİR AYDA ATIKLARA KAFA TUTUN!

Üç “S”: SEV, SAYGI DUY VE SORUMLUK AL!

Bir ayda, her gün 1 adım atarak en iyi arkadaşımız Dünya’ya sevgimizi gösterebilir, gezegenimizi paylaştığımız tüm canlılara saygı duyabilir ve 30 günde, 30 yeşil adımla büyük sorumluluklar alabiliriz!

Her gün 1 kutucuk ilerleyin ve ilerledikçe atıklarınızı sıfırlayın! Gerçekleştirdiğiniz ya da gerçekleştirmeye söz verdiğiniz her adım için o kutucuğun resmini de çizebilirsiniz. 30 günlük bu takvimden kocaman bir sınıf posteri hazırlayabilir ve böylece Dünya’mız için yaptığımız iyilikleri hiç unutmamış olursunuz. 30. güne vardığınızda, alışkanlıklarınızın da adım adım değişmeye başladığını göreceksiniz...

1. GÜN MATARA KULLAN	2. GÜN PİPETİ VE BALONU REDDİT	3. GÜN AMBALAJSIZ ATIŞTIRMALIK- LARI TERCİH ET	4. GÜN SUYU KORU, BOŞA HARCAMA	5. GÜN ÇÖPLERİNİ AYRIŞTIR
6. GÜN KÂĞIT HAVLU YERİNE BEZ HAVLUYA KURULA	7. GÜN DONDURMANI KÜLAHTA YE	8. GÜN BEZ ÇANTANI YANINDAN AYIRMA	9. GÜN KÂĞIDIN İKİ YÜZÜNÜ DE KULLAN	10. GÜN İLERİ DÖNÜ- ŞÜM YAP, TASA- RIMLARINLA HAVA AT
11. GÜN YÜRÜ YA DA BİSİKLETE BİN	12. GÜN ALIŞVERİŞİ AZALT	13. GÜN SEVMEDİĞİN O SEBZEYİ YE, MEVSİMİNDE YE	14. GÜN YENİSİNİ ALMA, TAMİR ET	15. GÜN KOMPOST YAP
16. GÜN 5 DAKİKADA DUŞ AL	17. GÜN DIŞARIDA OYNA	18. GÜN YENİDEN KULLAN	19. GÜN İHTİYAÇ DUYMADIĞINI SATIN ALMA	20. GÜN KİTABINI, OYUNCAĞINI PAYLAŞ YA DA DEĞİŞ TOKUŞ ET
21. GÜN PLASTİK AMBALAJDAKİ İÇECEKLERİ DEĞİL, CAM- DAKİLERİ İÇ	22. GÜN BİR AĞAÇ DİK	23. GÜN SIVI SABUN, DUŞ JELİ YERİNE KALIP SABUN KULLAN	24. GÜN TEK KULLANIMLIK PLASTİKLERİ REDDİT	25. GÜN ABUR CUBUR YEME, MEYVE YE
26. GÜN ARKADAŞLARINA VE AİLENE VERE- CEĞİN HEDİYELE- Rİ KENDİN YAP	27. GÜN YERDEKİ ÇÖPÜ AL, DENİZE GÖZÜN GİBİ BAK	28. GÜN KIRMIZI ET TÜKETİMİNİ AZALT	29. GÜN SAKSIDA KENDİ SEBZENİ YETİŞTİR	30. GÜN BAŞKALARINA SIFIR ATIĞI ANLAT